

առեւծրն արիստիպ մարտոսին:
 զու կանն հերկող նըման եզին:
 յօսան պաշտօղ զստ արծեւին:
 3. Սաղմոսի վերջը ստանաւ որ ա. գրէն:
 Բանք աղմոսին ե պատուական,
 լցեցաւ հոգովն անկանն:
 եւ որք յասելն յօժարանան,
 աղբայութեանն արժանանան:
 Սաղմոսն հայ ե երկնային
 սեղան կազմեալ մեծի գաւթին
 որք ի հայեա յայս կերակրին
 անպին. սիրովն յագին
 Սաղմոսն գանձ ե անըսպառ
 պնծ որ ստանայ զսա մեղմարար.
 զապարն հոգւոյն պահէ ի վառ.
 եւ մշտնէ ի փառս անհառ.
 Սաղմոսն աղբուր կենդանարար
 մեղաց քառիչ եւ որբարար
 եւ որք ասէ զսա մեղմարար
 նա որ. հոգւոյն լինի սոսմար.
 Իսկ որք չաան եւ քան լինին
 եւ սաղմոսին ոչ փափագին
 յանմահական հայեան սովին.
 յաւարթ Թիւրի դատաստանին.
 Եւ որք ասին զսա կիսատուն.
 վնաս առնեն իւրց. հոգւոյն
 թէպէտ եւ կան զգիշերն արթնան:
 դատարկ մշանն ի որ. վարձան:
 Իսկ որք ասեն ծայրասեղով:
 անմարտար շաղկապեկով:
 վայ ե նոցա պահեալ յաղով:
 զի յատուածոյ եւ անմեղով:
 Իսկ որ ծայրաւս աղմոսն ասէ:
 եւ կիսատուն յաւայոս անցէ:
 նա յատուածոյ զամբ կորցոյ:
 եւ ի բարեկոյն անման ելցէ:
 Եղբայր ինձ միտ գիր գու հագով:
 տեսի առանք մի լի լուսով:
 շինած կազմած աւթն անկեւնով:
 եւ աստիճանքն իւր համարով:
 Վաթմառնուչարս սակի գըռնով:
 հարեւր յիտուն պատահանով:
 առ նա կուսանքն գան յաղով:
 բողբ եւ պոսեկիցն պարեն հագով:
 Այլ որ կամ յօժար որբաղով:
 խըմէ զնա սակ թատով:
 սուրանայով ինքն հոգւով:
 յարցայութեան. ըն պարկով:
 Եւ թըն մաղախ եւ սւնէի:
 եւ ամէն մէկն աւթ քըռակի:
 զորն պիտեւր զայն բանայի:
 Ութ փաղէ տեսի կաթմար լցած
 գունով էին քան զհօր վառած
 յորց արբ եւ անըստան
 ոչ լիացայ գրթի ծաբաւան:
 Շընորհակց մին աղին սակ:
 ունի հալար լուսան ըսպիտակ,
 նոցա մաղքին են սեւորակ,
 իւրեանց հովիւքն որպէս զհրեշտակ:
 Մօրն իւր արգանք էր սեւայի,

հօրն բարակ ամենեւին,
 որդիքն սեռս ծընանէին,
 դաշտի սպիտակ բընակէին:
 Դաշտ մի արեակ եւ պատուական:
 Լցեալ ծաղկոց յոյժ գանազան,
 ոչ յեղանակ միայն գարնան,
 այլ անթաւաժ ժամն ամենայն:

15.

Ե Ի Ն Տ Ե Ր Ե Ն

ՌԻՆ = 1596.

ՅՈՂԴԹ՝ 379. — ՄԵԾԻՆԹԻՆՆ՝ 17 սմ. երկ.
 12 սմ. լն. 5-5 սմ. նստ: — ԿԱՋՄ՝ կաշկպատ փայտ:
 — ՆԻՆԹ՝ թուղթ: — ԳՐՈՒԹԻՆՆ՝ մաքուր. տոտասիւս՝
 չկայ. գիր՝ միջակ ցուրդգիր. — ՍԿՋԻՆՍԵՆՈՒԲԻՐ
 եւ ՍԿՋԻՆՍԵՆՈՒԲԻՐ զարդարուն, կարմիր, ծեղագիր երկ-
 սին է. իւրաքանչիւրը 13×3.5 սմ. միջին լուսանցը
 1 սմ.: — ՅՈՂ՝ թէ: — ԼՈՒՍԱՆՍԵՆՍԵՆՈՒԲԻՐ՝ 208. ՊԱՅԿԵՐԻ՝
 18 սմ. թուղթ էլի վրայ. — ԳԼԻՍԵՆՈՒԲԻՐ՝ 14: — ԴԵՆԵՐԿ
 թուղթ՝ ծեղ էլ (առանց հաշուելու պատկերներուն ետեւի
 էլը՝ ուր քան չէ գրուած) ասոնց մէկ մասը պատկեր-
 ներուն դիմացը դրուած են մաքուր պանդուր նամար:
 Չեղագրին սկիզբը կայ «Մուծին Աղեքսանդրաբոյ
 իւրատեղ յետոյ կանոնները. ամէն աւետարանէ առաջ
 նախադրութիւն եւ զետեղութիւն: Նախադրութիւն-
 ները յոյն են տպագրութիւնն են: — ԼՈՒՍԱՆՍԵՆՈՒԲԻՐ
 թիւն են չկայ: Գրքին վերջը կը գտնուի տոտասիւսը
 մը, երկու Կիսաւոր ՅԵՆՍԵՆՍԵՆՈՒԲԻՐ: — ԳՐԻԴ՝ Հիզակնի
 Մարտիրոս: — ՏԵՐԻ՝ Գ. Պոլիս:

ԵԼԵՆՍԵՆՈՒԲԻՐԻԹԻՆԻԷ: 1. «Փառք եւ
 պատիւ յաւանան. համարցն երբորս թինն. երեքանձ-
 նեայ որ. արեւ թինն. միասնակեան անուրթն. Որ ստեղծ
 յերկինս հրաշական. զգաւս անմարտանէ իւր փառա-
 բան. անլուսէն եւ մշտական. աշխարհանէ զոր. յաւի-
 տանան: Իսկ ի վերինն մեծ խորան. անթառ կարգաց
 չորեքուսեան. բոց կորովի մարգոյ նըման. կերպ առեւ-
 ծա խորխորատայն: Եւ ցըլանէ արդիւնական. եւ ար-
 ծուր վերադառան. (զովբանաւ թիւներն աւետարան-
 չաց եւ աւետարանի վրայ):

«Երեւ անկեալ կողոզալան. պազատանոց
 մաղթողական. զքեզ աղալով որ. գաղթարան. առն
 եւ անդ արքայական: Մեզ հասանէ ի նեղութեան ի
 ժամանակն փորձութեան. պահէ անփորձ եւ անուս-
 ան. յարկածիցն գիւտան: Ի քէն հայցեմք աւետա-
 րան. որ աւետանց եւ միջ աման. ճաշակ բարի եւ
 փրկական. մարմին եւ արեւն անապական: Ընդգրաւամք
 պակտաւարան. Իւրփրփր բանքը ծերցան. ի գովեստ քեզ
 հաճողական. առ միածին անբոց. բան. ի մեզ զըմաս
 ար. վերական. եւ հայտնայի ողորմական. փրկիչ ի
 հրոյն անշիջական. այժմ եւ յաւեւ միշտ յաւանան:
 Իւր արք՝ եւ յետին ի կարգաւորաց. եւ անարման ի
 մանկուսն եկեղեցւոյ անխնայութեան եւ արգեստ ի գիր
 գրութեան. դուս անան Իւրփրփր իւրեւնոյ. որ գանաւն
 սանիկ զգործն ոչ: Շնորհիւ ան. սերայ եւ արդ-
 մութիւն. նորին կատարեցի զանախառ. տառա զլուսա-
 ղարդ որ. աւետարան. ի մեծ թվականին հայոց.
 Ռ. եւ իսկ. (= 1596) ամին. ի յարգայանիստ քաղա-
 քին Կոստանդնուլ. (պակա թուղթ):

2. «Դարձ. յշեք. զվերինն ստացող՝ որ. աւե-
 տարանիս՝ զիսաւա խաչատուրն. որ ստացաւ զսա ի

հաշակ վաստակոց իւրոց. յշուի. իւրն՝ եւ իւր որդոցն. եւ կողակիցն իւր՝ գգայրանէն. եւ հանգստեալ ի քս. որդին իւր՝ զմիգեանն. եւ նորարողջ որդին իւր աւեւ տիրին. եւ գրտաբերն իւր հանգստեալ ի քս. խանաւա տիրին. եւ թագաւորն. զեքսին. եւ զծնաւոյն իւր. յով սեպն. դաշակ ազնն. ամեն. Հայր մեր որ յերկնայն.

3. «Ս. Աւետարանս գրեալ ի թուին հայոց Ռոխն. լիցի զսոյն նուէր ի նշան մեծի երախտագիտութեան յինէն՝ առ անմահ հոգեւոր Մկրտիչն Սանատրեան եւ ունեւոր ի թղթի իւրում՝ զանուն վեհեւ լիցի արձան յիշատակի մեծի առն կանգնեալ յինէն ի մասնագաւա րանի համանուն վարժարանի. Եղեւ նուէրս յամբ Տեառն 1896 ի 15 լեպտեմբերի ի կարին, յաւանջէ կողպարաւութեան նշանանուն վարժարանի ի Յովհաննէ (կոնայե) Պիտրոսի Տէր. Պիտրոսի Շաւառքեայն.

16.

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ն Ո Յ

ԺԶ.—ԺԷ. Գ Բ Ե Լ Ե Ն

ԹՈՒՂՈՒ 317: — Մեծօրհնոթին՝ 11 ս. երկ. 8 սմ. 156. 6 սմ. 5սմ.: — ԳՐՈՒԹՈՒՆ՝ մարտ. զոր՝ միջակ բողոքոք: — ՏՈՂ 18: — ՄԱՋՐԱՍԱՌՈՒԹՐ ԵՄ ՄԱՋՐԱՍԱՌՈՒԹՐ կարօր, բայց անգաղղ. ՊԱՏԿԵՐ ԼՈՒՍԱՆՍՏԱՌՈՒ ԵՆ ԴԿԱ: — ՆԻԻԹ ԹՈՒՂՈՒ. — ՅԱՋՄ կաշնպատ փայտ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ յաւ. կազմողին կողմ սկիզբն եւ վերջն գրուած է երկուրական մագաղաթէ թուղթ. Ինն երկաթագիր ակետարանի մացոր: — ԴԱՍԱՐՈՒ ԹՈՒՂՈՒ 3: — ԳՐՈՒՄԵՆՆԻ ՄՆ ԵՈՎԱՆՆԵՐ, Մարկոս, Պաւլոս, եւ անմահոթ մէլք: — ՏԵՆԱՐՔ Բարեբր քահանայ: — ԺԱՄԱՆԱՄ անմահոթ:

Մատեանս եւ ժողովոյն, որ կը պարունակէ՝

1. Տօնացոյց մը 27 թուղթ.
2. Ճաշոց. 87 թուղթ.
3. Մաշտոցէն վերջին խորհուրդ, Մեաւաթաւ, եւ այգան. 31 թուղթ.
4. Ած. անեղ. 6 թուղթ՝ որուն ապի գրուած է «Զարսեղ ստացող գրքոց յիշեալ եւ զծնաւոյն իւր. եւ յի. ոգ. ամ.»,
5. Տուժարական կանոններ, 5 թուղթ՝ ուր կայ սա յիշատակագրութիւնը «Արք. Նուաստս եւ կրտսեր եղբայրիկն մեր թ... իտա. անպիտան զննչի սա յիշատակ ինձ եւ ծնաւզաց եւ եղբայր իմոց եւ որ յիշէր զմեզ ի բարի եւ աք. զմեզ յիշեցէ յիւր յարապարկին. ամեն.»,

6. Աղօթհէք, Հաւատաով խոստովանիմ 5 թուղթ՝ որուն վերջն անալիսն գրէն «Երէն զսովանսն գրիչ աղաւ. ի մեզ թող. հայ. եւ ան. զքո մեղքն թողաւ.»,

7. Զօրհնէք, եւ ճաշոցն ու Մաշտոցէն մաս մը. 18 թուղթ՝ որոնց մէջ աեղ մը՝ աղաչեմ յիշեալ զեղիկն գրիւ. մի մեղագրերն զի մեկ.»,

8. Տօնացոյց եւ ակետարանացոյց, 37 թուղթ՝ որոնց վերջըն «Չովանսն յիշեալ.»,

9. Հարական 9 թուղթ, ուր կը կարդանք «Մի մեղագրեր վերս. ա. ծնկայս եմ գրել.», «Ո՛վ եղբայր զավաւ. ձեռքով շարականսն մի մեղագրել եւ զմեզոր մարկոս յիշեալ ի ար.», Այնուհետեւ գլխաւոր յիշատակարանը, զոր վերջը կը գննէր,

10. Մէկ էջ աղօթք եւ յետոյ «Գիր գլխայ ծառային այ. արտեւուն. յարդրին. նիրհին. բաւ զեայ. չեզանթեքիս այք. եղինանս. արդիւ. յաւ զիւլ. միջայլէ. գարարէլ. միայլէ. այսբիկ պա. այ գլուխ հրեշտակք են եւ հալածեն զշարակին եւ զաներեւոյթն եւ զամ. զլիսոյց յաւաւթի. ի ծաւալէ այ. ի պաւորոնէ.»,

«...ակին ծառայիս այ. էրանութեան եւ խանձեր...ք մայրիկն. ար. մեր յա. քս. ասն ուր երթաւ տին ար...յո սէ ակն շարն յերկրէ ամ. յաւ թածք երթամ ցաւ արկանեմ ի գլուխ մարգոյն զաշք աշերեան խալան տանեմ յաւեր գարանցաւնեմ ար. մեր յա. քս. ...նիս իշխանութի. ...ալ որդիս մարգ.»,

11. 86 թուղթ Մաշտոց (Մկրտու թիւն. Պաւլ. Տղաթաւ.) ուր կայ նաեւ 7 գաճնշէցեալի. Այս վերջերս տարբեր ձեւագիր մը, ճերմակ թուղթով եւ աւելի մաքուր գիրով. գրիչը յայտնի չէ, որովհետեւ յիշատակարան են շուրհի.

1—9 գրած է Եովաննէս. Մարկոս գրած է 9. Հարականներէն 3 էջ միայն. Պաւլոս գրած է գիր գլխայ... որդիս մարգ.»,

ԵԻՀԱՏԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆԻՔ. «Գրեցաւ այստաւադս եւ զկի յաւաւրոնս փոքր ի շատէ. եւ դաւաւայն բաւական տարայ ի ինքոյց կուսակաւսն քահանային բարոյք. Արք աղաւթի զամենիսեան որք հանդիպիք սմա եւ ակաւթ ի մեղայ թողաւթի. հայոցեցէ ի ք. տաջաւիք արտա բարոյք քի. եւ ծնաւզաց իւր կենդանեաց եւ ննջեցեաց: զի ձեզ յիշողացք եւ մեզ յիշելոցս պարմուցիք ան. եւ նմա փառք յախտանս ամեն.»,

(Մատենաւոր Բաւ. ակաւթ) Հ. Յ. ԱՍՏՈՒՆՆԱ



Գ Ր Ա Վ Ն

ԱՋԳԵՍԵՆ ՀՐԵՏԵՐԵՎՈՒԹԻՒՆԻՔ
1894 ԵՒ 1895 ՏՈՐԻՆԵՐՈՒ

(Հարանախոսութիւն Գրէլ)

- Բ. ԵՒՐՈՊԱՆԵՆ ՀՐԵՏԵՐԵՎՈՒԹԻՒՆԻՔ
88. Jensen P. — Hittiter, Kiliker und Khatier: Béal. d. Allg. Ztg. 291, p. 1 ff., 294, p. 4—8.
[Յեման Գ. — Հաթեանք, Նիկիեցիք եւ Խաթեր:]
89. — Die kappadoischen Keilschrifttafelchen: Zeit. f. Assyriologie, IX, p. 62—81.
[Նոյն — Կապադոկիական քեւեալագրութեանց տախտակները:]
90. Kalashev A. — Vardavar: Sbornik, XVIII, II, p. 1—36.
[Կարաշեւ — Վարդաւաւ:]
91. Karnejev A. — Der Physiologus der Moskauer Synodalbibliothek. Ein Beitrag zur Lösung der Frage nach der Vorlage des armenischen und eines alten lateinischen Physiologus: Byzantische Zeitschr., III, p. 26—63.
[Կարանշեւ Ա. — Հայերէն «Քարոյսխոսիկ» եւ (ստ. ինքն թարգմանութեան մը ընտրանի ինդիքը)]